

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Chování člověka v krizových situacích

Bakalářská práce

Karolína Dobrotková

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Karolína Dobrotková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Chování člověka v krizových situacích

Název anglicky

Human behaviour in crisis situation

Cíle práce

Cílem této bakalářské práce je v teoretické části analyzovat na základě odborné literatury chování člověka v situacích, ve kterých se vyskytuje efekt přihlížejícího a vysvětlit jeho podstatu. V empirické části je cílem dotazníkovým šetřením zjistit v jaké míře se s efektem přihlížejícího můžeme setkat v běžném životě a které faktory na tento efekt mají vliv.

Metodika

Metodika teoretické části práce vychází z kritické analýzy prostudované odborné literatury, právních předpisů, odborných periodik a internetových zdrojů relevantních institucí. Empirická část práce bude realizována prostřednictvím dotazníku a jeho následného vyhodnocení.

Doporučený rozsah práce

35 – 50

Klíčová slova

krizová situace, efekt přihlížejícího, dotazník, statistická analýza

Doporučené zdroje informací

KEBZA, V. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Chování člověka v krizových situacích*. V Praze: Česká zemědělská univerzita Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2009. ISBN 978-80-213-1971-4.

MLČÁK, Zdeněk. *Prosociální chování v kontextu dispozičních aspektů osobnosti*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010. 236 s. Spis OU; č. 227/2010. ISBN 978-80-7368-857-8

VÝROST, J. – SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie = Sociálna psychológia*. Praha: ISV, 1997. ISBN 80-85866-20-.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. PhDr. Vladimír Kebza, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2016

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 09. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Chování člověka v krizových situacích" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.3.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. PhDr. Vladimíru Kebzovi, CSc. za cenné rady a odborné vedení této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině za možnost studia a neustálou podporu.

Chování člověka v krizových situacích

Human behaviour in crisis situation

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá tématem Chování člověka v krizových situacích. Speciálně je tato práce zaměřena na prosociální chování a efekt přihlížejícího, které jsou v teoretické části definovány. Dále je v teoretické části popsán historický kontext efektu přihlížejícího, experimenty, prováděné v laboratorních podmínkách a faktory, které daný efekt ovlivňují. V první části je také definován pojem krize, jako takový, jeho příčiny, fáze a řešení a zabývá se rovněž prosociálním chováním. Praktická část je založena na vyhodnocení dotazníkového šetření a ověřování předem stanovených hypotéz. Výsledky dotazníkového šetření jsou v praktické části graficky vyobrazeny.

Klíčová slova: krizová situace, prosociální chování, efekt přihlížejícího, dotazník, statistická analýza

Summary

Presented bachelor thesis pursues Human behaviour in critical situations. The focus is specifically aimed at the prosocial behaviour and the bystander effect. The theoretical part describes historical context of the bystander effect, experiments performed in laboratory conditions and factors causing the bystander effect. The first part of the thesis defines what the term crisis means, its causes, stages and solutions. There is also the term prosocial behaviour pursued. The practical part is based on questionnaire research's evaluation and verification of pre-established hypothesis. The results of questionnaire research are graphically represented by charts.

Keywords: critical situation, prosocial behaviour, bystander effect, questionnaire, statistical analysis

Obsah

1. Úvod	9
2. Cíl práce a metodika	10
2.1. Cíl práce	10
2.2. Metodika	10
3. Teoretická východiska	12
3.1. Krize	12
3.1.1. Pojem krize	12
3.1.2. Příčiny krize	12
3.1.3. Fáze krize	13
3.1.4. Řešení krize	14
3.2. Prosociální chování	15
3.2.1. Typy prosociálního chování	15
3.2.2. Altruismus a empatie	16
3.2.3. Faktory ovlivňující prosociální chování	17
3.3. Efekt přihlížejícího	19
3.3.1. Případ Kitty Genovese	20
3.3.2. Výzkumy v laboratorním prostředí	21
3.3.3. Decizní model intervence přihlížejících	24
3.3.4. Procesy tlumící ochotu pomoci	26
4. Empirická část	27
4.1. Metodika empirické části	27
4.2. Cíl empirické části	27
4.3. Charakteristika respondentů dotazníku	27
4.4. Průběh šetření	28
4.5. Formulace hypotéz	28

4.6.	Vyhodnocení dotazníku	29
4.7.	Verifikace (ověření) statistických hypotéz.....	40
5.	Závěr.....	45
6.	Bibliografie.....	47
7.	Seznam grafů, obrázků a tabulek.....	49
7.1.	Grafy	49
7.2.	Tabulky	50
8.	Přílohy	51

1. Úvod

V této bakalářské práci se autorka zaměřila na problematiku efektu přihlížejícího a prosociálního chování. S těmito jevy se v naší společnosti setkáváme téměř denně. Většina z nás již byla svědkem nehody, napadení nebo zdravotního problému druhého člověka a kolik z nás může s klidným svědomím tvrdit, že udělali vše proto, aby druhému pomohli? Mnohdy za naši neaktivitu nemůže naše lhostejnost a sebestřednost, ale některý z jiných faktorů, které ovlivní naše rozhodnutí nepomoci. Mezi takové faktory patří také zmíněný efekt přihlížejícího.

O efektu přihlížejícího se mluví již více než 50 let, ale bohužel o něm široká veřejnost ještě nemá ponětí. Dle mého názoru by četnost efektu přihlížejícího klesla v případě, že by o něm byla široká veřejnost více informována a tudíž by na tuto situaci byla více připravena.

Případ, který zahájil studii efektu přihlížejícího, byl případ Kitty Genovese v roce 1964. Kitty byla zavražděna za přihlížení 38 svědků, kteří nijak nezasáhli. Od té doby bylo provedeno několik experimentů, které efekt přihlížejícího potvrzují. Za většinou těchto experimentů stojí američtí sociální psychologové John Darley a Bibb Latané, kteří se jako první tímto efektem zabývali.

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část má teoretickou povahu. Zaměřuje se především na teoretické vysvětlení efektu přihlížejícího, ale zabývá se také ostatními faktory, které ovlivňují ochotu přihlížejícího pomoci ostatním.

Druhá, empirická část se zabývá především poznatky z dotazníkového šetření, které potvrzují nebo vyvracují stanovené hypotézy. Všechny výsledky dotazníku jsou v této části vyobrazeny také graficky.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Cílem této práce bylo ověřit prosociální chování lidí, tedy pomáhání druhým, v naší společnosti v krizových situacích. Zjistit, zda je prosociální chování ve společnosti ovlivňováno nějakými faktory, případně jakými.

Dalším cílem této práce je zaměřit se na jeden jev vztahující se k pomáhání druhým a tím je efekt přihlížejícího, který se projevuje především v krizových situacích. Dotazníkovým šetřením analyzovat do jaké míry je široká veřejnost seznámena s efektem přihlížejícího, jestli je informována o jeho problematice.

Dílním cílem práce je proniknout do problematiky efektu přihlížejícího a prosociálního chování. Vysvětlit, ve kterých situacích k efektu přihlížejícího dochází, teoreticky popsat jeho historický kontext. Posléze zmapovat faktory, které ovlivňují samotný efekt a celkově prosociální chování pozitivně i negativně.

2.2. Metodika

Bakalářská práce bude vycházet z primárních a sekundárních dat.

Sekundární data budou zpracována v teoretické části práce. Tato data pochází z odborné literatury a internetových zdrojů týkajících se sociální psychologie a psychologie osobnosti, která autor práce důkladně prostuduje a v práci bude řádně citovat podle norem.

Empirická část práce bude využívat především primární data, která budou získána prostřednictvím dotazníku. Dotazník bude sestaven samotným autorem práce a bude se zaměřovat na respondentovy zkušenosti s prosociálním chováním a efektem přihlížejícího. Jako technika dotazování bude zvoleno osobní dotazování z důvodu snadného vysvětlení otázky v situaci, kdy si respondent nebude jist odpovědí.

Soubor bude tvořit cca 100 respondentů. Velikost je určena na základě slepého odhadu a to v důsledku časové a finanční náročnosti ostatních metod pro určení velikosti souboru. Velikost výběrového souboru je určena na základě úsudku a dosažitelnosti.

Před vlastním dotazováním bude provedeno pilotní šetření, které odhalí případnou špatnou skladbu nebo formulování otázky a jejich nejasnosti. Na základě výsledku pilotáže bude dotazník upraven a posléze proběhne vlastní dotazování.

Postup přípravy a provádění dotazníkového šetření:

1. *Vytvoření projektu výzkumu*
2. *Definování jednotek, stanovení nutného rozsahu výběru a způsobu výběru*
3. *Vlastní rozpracování dotazníku*
4. *Ověření dotazníku, provedení pilotního výzkumu*
5. *Vlastní shromažďování materiálu*
6. *Analýza získaného materiálu a jeho zobecnění (Svatošová & Kába, 2013, str. 28)*

Ověřování předem stanovených hypotéz bude probíhat na základě dat získaných z dotazníkového šetření. Pro ověření závislosti mezi dvěma znaky bude použita metoda χ^2 – kvadrát a pro určení síly závislosti Pearsonův koeficient kontingence a koeficient asociace.

3. Teoretická východiska

3.1. Krize

3.1.1. Pojem krize

Pojem krize je z latinského *crisis* = rozhodný obrat, soud. V současné době se pojem „krize“ dostává velmi často na pořad dne. Skloňuje se ve všech pádech a přidávají se k němu nejrůznější adjektiva. Hovoří se o krizi hospodářské, měnové, ekologické, finanční, vládní a spoustě dalších. V krizi může být v podstatě cokoli a kdokoli a mnozí mohou nabýt dojmu, že v krizi je vše, co nás obklopuje a krizový stav se stává permanentním globálním jevem. (Špaténková, 2004)

Krizi lze vnímat jako situaci, ve které dojde ke zvratu a může být vnímána jako obtížná či náročná. Zvrat v dění může mít za následek negativní i pozitivní výsledky. Krize může nastat ve chvíli, kdy selžou dosavadní použitelné a osvědčené regulační a adaptační mechanismy. V takové situaci jedinec potřebuje nejen nové strategie, za jejichž pomoci prochází krizovou situací, ale také musí provést odpovídající změny vnitřní struktury. Krizi jedinec zažívá také v případě nefunkčnosti v biologické, psychické či sociální oblasti nebo v období, kdy přechází z jednoho vývojového stádia do druhého. (Kebza, 2011)

3.1.2. Příčiny krize

Krizi v životě člověka vyvolávají zátěžové situace. Podle Vymětala (1995) existují krizové spouštěče neboli precipitory, které jsou příčinou krize jedince. Rozlišují se vnitřní a vnější a mezi těmito dvěma musí dojít k propojení, aby na ně lidský organismus reagoval. René Thom (1992) řadí mezi tři vnější spouštěče ztrátu objektu, změnu a volbu mezi dvěma stejnými kvalitami. Za ztrátu objektu Thom považuje například smrt, rozchod, přerušování vazby na dřívější zdroj pomoci, zklamání, zradu nebo zranění. Změna, kterou uvažuje jako krizový spouštěč, může být změna zdravotního stavu, rodinného stavu nebo změna letního času na zimní. (Vodáčková, 2002)

René Thom uvádí jen dva vnitřní precipitory. Jedním z nich je nutnost adaptace subjektu na svůj vlastní vývoj a změny z toho pramenící. To znamená, že příčinou krize může být neschopnost vyhovět požadavkům nebo nárokům. Za druhý vnitřní spouštěč krize Thom

považuje jev, který sám označuje pojmem „náhradní opatření“. V určitých situacích člověku nezbyvá nic jiného, než přijmout náhradní opatření. Nevýhodou takového opatření je jeho omezená platnost v čase. Přestat vyhovovat může naráz, anebo postupně, ale nikdy nebude vyhovovat navždy. (Vodáčková, 2002)

Holmes a Rahe se ve svých studiích také zabývali příčinami krizí. Stresovou zátěž měřili za pomoci škály životních situací, kterou naleznete v přílohách. Každá zátěžová životní situace má přidělený určitý počet bodů. Po součtu bodů přidělené situacím, které se jedinci za poslední rok přihodily, zjistíme, do jaké míry je jedinec vystaven stresu a zátěži. Hraníční hodnota je podle autorů suma 250 bodů. (Vodáčková, 2002)

V jiných literaturách se dělí příčiny krizí na obecné a specifické. Obecnými příčinami krizí jsou myšleny faktory, které jsou dány charakterem společnosti, ve které jedinec přežívá. Obecné příčiny krize se projevují hlavně ve společnostech ve vyspělých zemích, ve kterých je nutný rychlý profesní růst, vysoké nároky na jedince, silný individualismus, anonymita a deterministický chaos. Specifické příčiny krize vyplývají z životních a situačních podmínek jedince. (Kebza, 2011)

3.1.3. Fáze krize

Každá krize je unikátní a jedinečná, stejně tak jedinec, který krizi prožívá. Z těchto důvodů můžeme průběh krize popsat pouze obecně. G. Caplan rozčlenil průběh krizové situace do čtyř fází, podle intenzity ohrožení krizí. (Kebza, 2011)

- 1. Informace, vědomosti, schopnosti, dovednosti a dříve osvědčené zdroje pomoci se v kontaktu s podmětem, který je příčinou krize, ukazují jako nedostatečné a neefektivní. To vede k napětí a neklidu.*
- 2. Začíná převažovat přesvědčení, že situaci nebude možno zvládnout. Pocity neúspěchu, pokles sebevědomí, narůstající pocity napětí.*
- 3. Narůstající napětí vede k mobilizaci všech psychických (i fyzických) rezerv k hledání nových způsobů řešení dané situace. To vede buď k zvládnutí krize, nebo k jejímu přechodu do chronického stavu.*
- 4. Napětí dále roste a stává se nesnesitelným. Je většinou provázáno stažením se ze sociálních kontaktů, což urychluje cestu k dezorientaci a dezintegritě. Stoupající*

*riziko zkratkového jednání, agrese, abúza alkoholu, drogové závislosti, suicidia atd.
(Kebza, 2011, str. 13)*

3.1.4. Řešení krize

Zvládání krizových situací je v psychologické literatuře často označováno anglickým pojmem „ *coping* “, který se běžně nepřekládá. Rozlišují se dvě základní formy řešení těžkých životních situací a to formální a neformální pomoci v krizi.

Neformální pomoci v krizi se rozumí svépomoc a vzájemná pomoc, tedy pomoc blízkých osob. Svépomoc se projevuje tzv. obrannými mechanismy, což jsou stabilní dispozice jedince, díky nimž jedinec reaguje na náročné situace daným způsobem. Mezi obranné mechanismy patří například útok. Útok je běžným obranným mechanismem, který se může projevit zvyšováním hlasu, výraznou mimikou nebo fyzickým útokem buď přímo na zdroj krizové situace, nebo na náhradní objekt. Dalším příkladem je únik buď jako takový, tedy přímo z místa krizové situace nebo pouze symbolický, který se může projevit zavřením očí, nebo zakrytí obličeje rukama. Únik může mít také tragičtější dopady, například pokus o doslovný únik ze života může skončit pokusem o sebevraždu či jejím spácháním. Obrannými mechanismy se rozumí také represe, tedy vytěsnění celé krizové situace nebo suprese, což znamená vědomé potlačení, nebo sebeobviňování. (Špaténková, 2004)

Dalším řešením krize je vyrovnání se s krizovou situací za pomoci strategie. Tyto strategie G. Caplan a jeho následníci rozdělují na strategie efektivní a neefektivní. (Kebza, 2011)

Mezi strategie, které G. Caplan považuje za efektivní, patří například aktivní přístup ke světu, vyjádření emocí, hledání pomoci u druhých nebo důvěra v druhé i v sebe sama. Do neefektivních strategií se řadí neschopnost si připustit krizovou situaci, neschopnost vyjádřit negativní emoce, celková pasivita, neakceptování pomoci druhých. (Kebza, 2011)

Vzájemná pomoc zahrnuje pomoc bližních v podobě emocionální podpory, rad a informací. Vzájemná pomoc je velmi důležitou složkou řešení krize, protože v případě absence podpory lidí zvenčí dochází u individua ke snížení psychické odolnosti, a tím také ke snížení pravděpodobnosti, že se jedinec s krizí úspěšně vypořádá. (Kebza, 2011)

3.2. Prosociální chování

Prosociální chování je společenský jev, který se vyznačuje vykonáním jakékoli činnosti ve prospěch druhých osob a to především v případě, že potřebují pomoc nebo se nacházejí v krizové situaci. Tento termín může být vymezen také jako chování, při kterém je pomáháno další osobě nebo skupině osob. Prosociální chování může mít formu darování, podpory, pomoci a jiné, což může v praxi zahrnovat každodenní situace jako je pomoc člověku se sníženou mobilitou nastoupit nebo vystoupit z prostředku hromadné dopravy, převedení nevidoucího přes přechod pro chodce, pomoci člověku v případě, že je ohroženo jeho zdraví či život, upozornění na vypadlý předmět z kapsy, darování krve nebo peněžních či jiných prostředků na charitativní účely a podobně. (Výrost & Slaměník, 2008)

Hewstone & Stroebe, 2006 rozlišují dva druhy prosociálního chování a to prosociální chování s nízkými náklady na pomoc a prosociální chování s vysokými náklady na pomoc. Nízkými náklady se rozumí nevelké riziko, nevelká ztráta času či finančních prostředků. Příkladem takového pomáhání jsou nepřiliš vážné situace každodenního života, například darování drobných žebřákům. Prosociální chování s velkými náklady na pomoc je například vběhnutí do hořícího domu, aby byli zachráněni lidé uvězněni v plamenech, tedy situace zcela zásadní, které se nestávají každý den.

3.2.1. Typy prosociálního chování

Existuje řada typologií prosociálního chování, které definovali J. Reykowski, S. Kagan, G. Knight, G. Carl a B. A. Randallová. J. Reykowski vymezil typy prosociálního chování podle vynaložených nákladů a přijatých zisků osob zúčastněných. G. Carl a B. A. Randallová je vymezili na základě motivace účastníků prosociálního chování. Jedná se o nejmodernější diferenciaci prosociálního chování, která vznikla v roce 2002. (Zášková & Mlčák, 2009)

1. Altruistické prosociální chování

Hlavními podněty k dobrovolné pomoci druhým jsou potřeby a prospěch druhých osob. Roli motivace hraje soucit a normy společnosti.

2. Compliance

Pomáhání je podníceno verbální nebo neverbální žádostí druhé osoby. Compliance je častým typem prosociálního chování a vyskytuje se mnohem častěji, než pomoc spontánní. Motivací je spravedlnost, poctivost a snaha o sociální uznání.

3. Emocionální prosociální chování

Tento typ prosociálního chování se projevuje především v emocionálně vypjatých situacích. Motivace je zastupována soucitem, zodpovědností a vysokou úrovní vzrušení.

4. Veřejné prosociální chování

Veřejné prosociální chování se uskutečňuje v případě, že situace přihlíží další osoby. V tomto případě je motivací jedince ukázat svou moc, převahu a bohatství a morální usuzování je na ústupu. Hlavním zájmem jedince je uspokojení svých egoistických potřeb.

5. Anonymní prosociální chování

Anonymním prosociálním chováním rozumíme chování, které je uskutečňováno ve prospěch neznámé osoby. Pomáhající neví, komu pomáhá a motivuje ho pouze uvědomování si dobrého skutku.

6. Prosociální chování v naléhavých situacích

Pomoc je uskutečňována ve prospěch osob, které se nacházejí v krizových nebo nouzových situacích a motivací je impulzivní altruismus a odvaha pomáhajícího. (Záškodná & Mlčák, 2009)

3.2.2. Altruismus a empatie

Altruismus

Altruismus je druhem chování, které je konáno pouze ve prospěch druhé osoby, bez očekávání jakéhokoli zisku, čímž se odlišuje od prosociálního chování. Za zakladatele je dnes považován Auguste Comte, který proti sobě postavil altruismus a egoismus, jako dva protichůdné motivy lidského chování. (Kogiel, 2007)

Podle Záškodné a Mlčáka (2009) je altruistické chování některými autory považováno za chování, které vyznačuje čtyři znaky: dobrovolnost, užitek pro partnera, nezištnost a obětování vlastních nákladů. Tyto znaky byly často zpochybňovány a to například D. Rosenhanem a dalšími.

Empatie

Empatie je emocionální stav, ve kterém se jedinec vcítí do pocitů jiné osoby nebo skupiny osob a následně je pochopí. Empatie tak zvyšuje míru prosociálního chování, protože si jedinec uvědomuje, jak by se v takové situaci cítil on sám. (Hewstone & Stroebe, 2006)

Davis, 1983 vypracoval multidimenzionální dotazník Index interpersonální reaktivity (IRI), za účelem zjištění míry empatie jedince. Tento dotazník obsahuje dvacet osm položek rozřazených do čtyř oblastí, a to přijímání perspektivy, empatický zájem, fantazie a osobní distres. Respondenti posuzují jednotlivé položky pětibodovou stupnicí od 0 do 4, přičemž 0 bodů přiřazují položkám, které je nevystihují vůbec a naopak 4 body položkám, které je vystihují velmi dobře.

Empaticko-altruistická hypotéza

S touto hypotézou přišel Daniel C. Batson, který v této hypotéze předpokládá, že empatie vede k pomáhání s čistě altruistickou motivací, což znamená, že pomáhající pomáhá s cílem přispět oběti, nikoli sobě. Batson tím vyvrací egoistickou motivaci k pomáhání. (Batson, 2011)

3.2.3. Faktory ovlivňující prosociální chování

Prosociální chování je sociální jev, který je ovlivňován několika faktory, které přicházejí z vnější i vnitřní strany jedince. Fáze rozhodování jedince, zda podat nebo nepodat pomoc je závislá na jeho vyhodnocení celé situace. Zda se jedinec cítí sám ohrožen a pomoc nepodá nebo se naopak rozhodne pro pomoc, záleží nejen na kontextu celé situace, ale také na jeho osobnosti. Osobnost určují vnitřní faktory, tedy faktory, které jsou chápány jako převážně vrozené a většina z nich osobnost ovlivňují dlouhodobě. Vnější faktory jsou naopak faktory, které ovlivňují jedince pouze v danou chvíli a jsou způsobeny vnějšími okolnostmi. (Zášková & Mlčák, 2009)

Vnitřní faktory

Příbuznost

Příbuznost jako faktor, který ovlivňuje prosociální chování, může být chápáno dvojitým způsobem. V případě, že rodiče nebo příbuzní, kteří děti vnímají jako svůj vzor, praktikují

prosociální chování, stává se tak toto chování modelem, jež děti napodobují. Stejně tak mohou jako model přijmout agresivní chování. (Výrost & Slaměnik, 2008)

Druhým pojetím příbuznosti jako faktoru, který zvyšuje četnost prosociálního chování je situace, ve které vystupuje příbuzný přihlížejícího jako oběť. V tomto případě se podle Sikory (2015) pravděpodobnost pomoci značně zvyšuje.

Pohlaví

Otázkou, zda ochotu pomoci ovlivňuje pohlaví jak přihlížejícího, tak oběti se zabývali R. J. Pomazal, G. L. Clore a bylo provedeno několik experimentů, z nichž vyplývá, že muži pomohou spíše ženám, ale v případě, že je v roli pomáhající žena, její reakce je stejná bez ohledu na pohlaví oběti. V případě mužů tak může být diskutována jejich motivace prosociálním chováním, která může být nahrazena chtíčem dosažení uznání a ocenění nebo posílení jeho sebevědomí. (Výrost & Slaměnik, 2008)

Zajímavě se díval na tuto otázku Bakalář (2004), který srovnává podíly prosociálního chování mužů a žen ze skutečných hodnot z minulosti i přítomnosti. Ve většině případů zastupují větší podíl muži. Například je uveden počet svatých, což jsou lidé naplnění křesťanskou láskou a prosociální chování je jejich způsobem života. Církví je uznáváno 411 svatých, z čehož je 327 světců a 84 světic. Jako další příklad Bakalář (2004) uvádí držitele Nobelovy ceny za mír, kterých čítá 84. Podle závěti Alfreda Nobela se cena udělí tomu, „kdo učinil nejvíce pro sbratření národů a zrušení či zmenšení armád nebo se zasloužili o uspořádání a podpisy mírových kongresů.“ (Kovářová, 1998) Mezi držiteli Nobelovy ceny za mír je 76 mužů a 8 žen. Za prosociální chování je považováno dárcovství krve. V četnosti dárcovství krve opět zůstávají ženy za muži. Ve zkoumaném vzorku darovalo krev 5660 mužů a 2284 žen. (Bakalář, 2004)

Aktuální emoční stav

Aktuální emoční stav neboli aktuální nálada je studiemí prokázána jako jeden z důležitých faktorů, které ovlivňují chuť přihlížejícího podat pomoc. Pomoc oběti je pravděpodobnější, jestliže má přihlížející dobrou náladu. Tuto hypotézu prokazovali Carlson, Charlie a Miller (1988) metaanalýzou, ve které srovnávali 61 případů pozitivní a neutrální nálady. Dobrou náladu u respondentů navozovali různými způsoby jako třeba nálezem finančního obnosu

nebo malým dárkem. Z této studie vyplývá, že dobrá nálada zvyšuje procento přihlížejících, kteří pomohou, ale pouze do čtyř minut po navození dobré nálady. (Hewstone & Stroebe, 2006)

Vnější faktory

Efekt přihlížejícího

Efekt přihlížejícího je sociální jev, při kterém dochází ke snížení ochoty pomoci v závislosti na počtu přihlížejících. Čím vyšší je počet přihlížejících situací, tím je ochota pomoci oběti menší v důsledku přenášení odpovědnosti na druhé a pocitu nedostatečné kompetentnosti k pomoci. (Výrost & Slaměník, 2008)

Očekávání reciprocity

Reciprocita je pravidlo, podle kterého by se lidé měli chovat k ostatním tak, jak se ostatní chovají k němu. Toto pravidlo je často faktorem, který zvyšuje frekvenci prosociálního chování v běžných, ale také v krizových situacích. Pomáhající pomáhá s cílem, že jeho pomoc bude opětována ve chvíli, kdy se bude nacházet v situaci, kdy bude sám potřebovat pomoc. (Hewstone & Stroebe, 2006)

3.3. Efekt přihlížejícího

Efekt přihlížejícího, v anglickém jazyce *bystander effect*, je jinak znám jako syndrom apatického diváka nebo efekt nečinného diváka. Efekt nečinného diváka je sociální jev, kdy je pomoc druhým ovlivněna přítomností dalších přihlížejících. Pomoc druhým v mimořádné situaci ovlivňuje, zda je svědek této situace jediný nebo jí přihlíží další osoby. Ochota pomoci tedy nepřímo úměrně klesá s narůstajícím počtem přihlížejících. (Melichár, 2012)

Tento sociální jev, nastává v situaci, která je krizová pro obě strany situace, tedy jak pro „oběť“ tak pro „přihlížejícího“ a jejich chování je touto krizovou situací ovlivňováno. Oběť zažívá krizovou situaci v tom smyslu, že je ohroženo její zdraví, život nebo zažívá materiální újmu, tedy situace je pro ni nebezpečná a nepříjemná. Na druhou stranu přihlížející je vystaven náporu stresu v důsledku pohledu na tuto mimořádnou situaci a je na jeho osobu vyvíjen tlak naléhavostí celé situace, čímž se pro něj stává rovněž krizovou. (Melichár, 2012)

Syndrom apatického diváka pozorujeme v případě, že se oběť dostane do mimořádné situace, což je situace, která je pro oběť nebezpečná nebo nějakým způsobem nepříjemná. (Kadlecová, 2013)

Taková mimořádná situace je charakteristická následujícími pěti znaky:

- *hrozí újma či kní opravdu dojde (např. poškození majetku, ohrožení psychického/fyzického zdraví či života),*
- *jsou neobvyklé, výjimečné,*
- *vzájemně se od sebe liší (příčinou i potřebným zásahem),*
- *jsou nepředvídatelné a*
- *vyžadují okamžité jednání. (Kadlecová, 2013)*

3.3.1. Případ Kitty Genovese

Catherine Susan Genovese, přezdívaná Kitty, se narodila roku 1935. Její život ukončil vrah 13. března 1964, kdy bylo Kitty 28 let. Bydlela společně se svou přítelkyní v klidné čtvrti Queens ve městě New York City. Vrah na Kitty zaútočil v brzkých ranních hodinách, kdy se vracela ze svého zaměstnání v baru. Kitty si cestou od svého auta ke vchodu jejího bydliště všimla, že ji pachatel sleduje a chtěla zajít do baru, který se nacházel po cestě, ale byl zavřený. Vrah ji mezi tím doběhl a zasadil první dvě rány nožem. Křik Catherine zaslechl soused, který zahnal vraha křiknutím, ať ženu nechá být. Po pár okamžicích se vrah vrátil, pokusil se Kitty znásilnit a zasadil několik dalších ran. Vyšetřování policie ukázalo, že útok na Catherine Genovese měl minimálně 38 svědků a jediný svědek zavolał policii po 32 minutách, kdy byla Kitty již mrtvá. (Gansberg, 1964)

Případ této mladé ženy plnil týdny titulní strany většiny newyorských magazínů. O vraždu Catherine Genovese se nezajímali jen redaktoři, ale také sociální vědci. V roce 1964 bylo uspořádáno symposium, kterého se zúčastnila spousta uznávaných psychologů a psychiatrů. Předmětem byla právě vražda Kitty a nečinnost přihlížejících sousedů k vraždě. Jeden z přítomných psychiatrů, Ralph S. Banay, se domníval, že apatie svědků byla způsobena pohledem na velmi násilné činy. Svědci byli natolik paralyzováni pohledem na vraždu, že nebyli schopni jakékoli reakce či pomoci. Jiní přítomní vysvětlovali apatii svědků životem v anonymním velkoměstě, vlivem násilí v mediích či lidskou lhostejností. (Heřmanská, 2008)

Po tomto případě se začali američtí psychologové Bibb Latané a John Darley podrobně zabývat apatií svědků. Zabývali se skutečností, že lidé nepomohou ve chvíli, kdy by měli. Reakce apatických diváků byla podobná davovému chování, které vymezil G. Le Bon. Ve svém díle *Psychologie davu*. Latané a Darley provedli několik experimentů v laboratorním prostředí, kdy zkoumali chování jednotlivých osob v mimořádných situacích za přítomnosti osob dalších. Výsledkem bylo popsání efektu přihlížejícího. (Kadlecová, 2013)

3.3.2. Výzkumy v laboratorním prostředí

Bibb Latané, John Darley, 1968, Kouř v místnosti

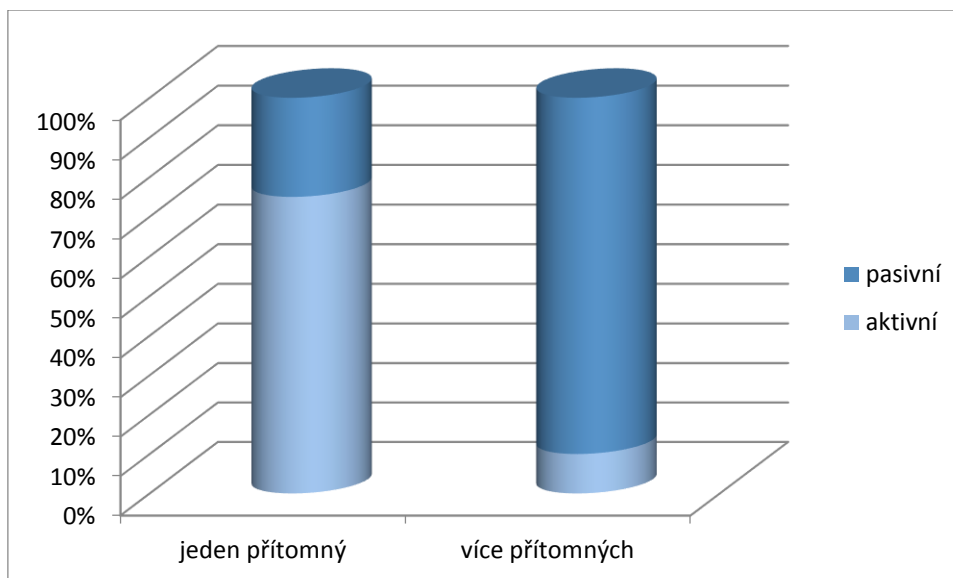
Američtí sociální psychologové John Darley a Bibb Latané se jako první zabývali efektem přihlížejícího a provedli několik experimentů. Jeden z experimentů spočíval ve vypouštění kouře do uzavřené místnosti. (Nutil, 2015)

Studenti Kolumbijské univerzity byli vyzváni, aby se podělili o svůj názor o problémech městského života. Nikdo ze studentů však nevěděl, že experiment proběhne už v čekárně, kde měli vyplnit dotazník a počkat na vyzvání k rozhovoru. (Nutil, 2015)

Nutil, 2015 uvádí, že během vyplňování dotazníku se do místnosti začal linout zpod dveří kouř, který byl sice neškodný, avšak přítomní studenti tuto skutečnost nevěděli. Experimentátoři sledovali reakci přítomných v závislosti na přítomnosti dalších studentů.

Z nadcházejícího grafu je patrné, že v případě, že byl student v čekárně sám, 75 % z nich do dvou minut nahlásili tuto událost experimentátorům. V případě, že byli v čekárně další osoby, jimiž byli předem ponaučení pomocníci experimentátorů a chovali se, jako by se nic nedělo, zareagovalo pouze 10 % studentů stejně, jako studenti, kteří byli v čekárně samotní. (Nutil, 2015)

Graf 1 Kouř v místnosti

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Latané a Darley, 1968, Epileptický záchvat

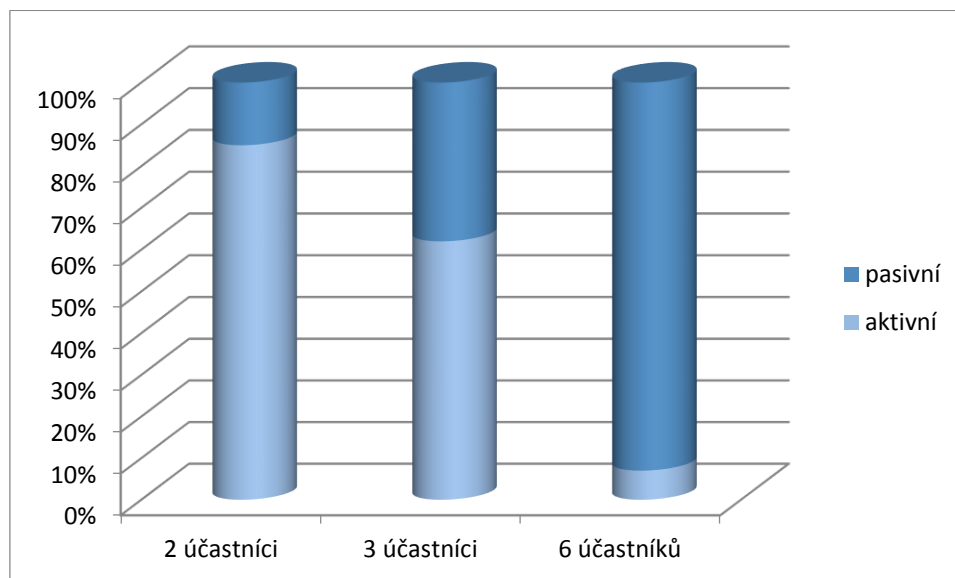
V další klinické studii John Darley a Bibb Latané zkoumali, zda pomoc druhým bude méně častá v případě, že bude přihlížejících přibývat. Pozvali studenty k experimentu, ve kterém se měli bavit o osobních problémech. Bylo jim vysvětleno, že z důvodu důvěrnosti bude každý z účastněných v samostatné místnosti a jejich rozhovor bude probíhat přes mikrofony. Téma jejich konverzace bylo život na koleji a každý ze studentů měl dvě minuty na vyličení jejich příběhů. Studie probíhala pokaždé v jiném počtu zúčastněných, rozhovor mezi dvěma, třemi a šesti studenty. Žádný ze zúčastněných nevěděl, že všechny hlasy kromě jeho, jsou předem nahrané. (Dean, 2007)

Jeden z nahraných hlasů začal předstírat epileptický záchvat po tom, co ve svém příběhu informoval, že trpí epilepsií. Experimentátoři sledovali, jak budou přítomní reagovat na epileptický záchvat v závislosti na počtu nahraných hlasů. (Dean, 2007)

Z nadcházejícího grafu je patrné, že nejvyšší procento studentů, kteří se rozhodli přivolat pomoc, bylo v případě, že rozhovor probíhal mezi pouze dvěma respondenty. V tomto případě zavolalo pomoc 85 % studentů. Studenti měli pocit, že jsou jediní, kteří o nehodě vědí a cítili se tak více zodpovědní za život druhého. V případě, že počet zúčastněných vzrostl na tři studenty, pomoc byla přivolána pouze v 62 % a další pokles nastal v situaci, když se počet studentů znovu navýšil a rozhovor probíhal mezi šesti hlasy. V tomto případě

bylo procento aktivní pomoci nejmenší a kleslo až na 7 %. Studenti z 93 % zůstali pasivními. (Dean, 2007)

Graf 2: Epileptický záchvat

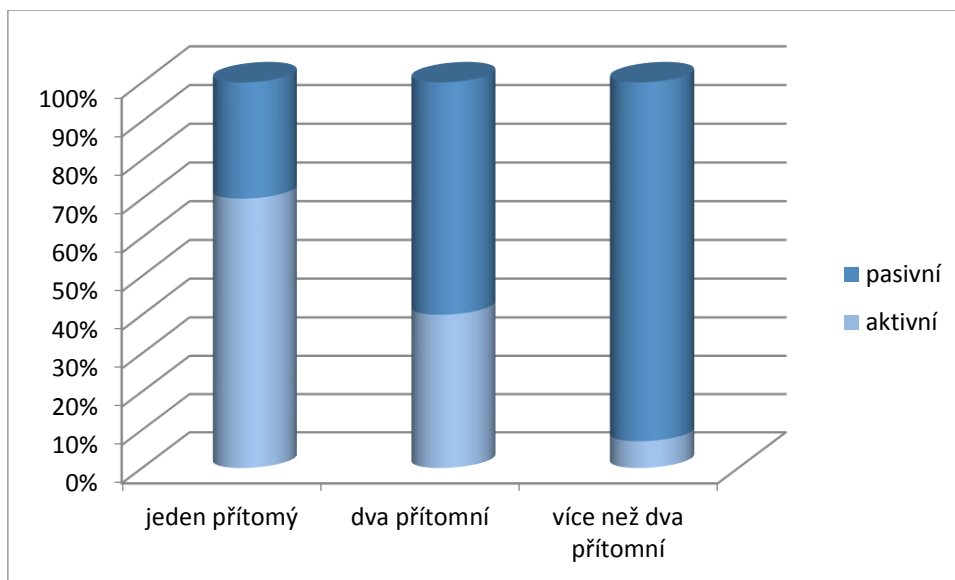
Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Latané a Rodin, 1969, Žena v nesnázích

Tento experiment proběhl v roce 1969, kdy Bibb Latané společně s Judy Rodinovou zkoumali ochotu pomoci ženě, která zahrála svůj pád. Tato žena nejdříve předstoupila před studenty, kteří se stali subjekty experimentu, s žádostí o vyplnění dotazníku. V průběhu vyplňování dotazníků se žena studentům omluvila a odešla do vedlejší místnosti. Poté se ozval výkřik a rána, jako by někdo spadl na zem. (Nutil, 2015)

Cílem tohoto experimentu bylo dokázání podstaty efektu přihlížejícího a tedy klesající ochota pomoci s rostoucím počtem svědků. Téměř 70 % studentů poskytlo pomoc ženě ve vedlejší místnosti, pokud zůstali v místnosti o samotě. V případě, že studenti zůstali ve dvojici, na pomoc přišlo pouze 40 % z nich a pokud počet studentů ještě vzrostl, ženě se dostala pomoc pouze v 7 % případů. (Nutil, 2015)

Graf 3: Žena v nesnázích

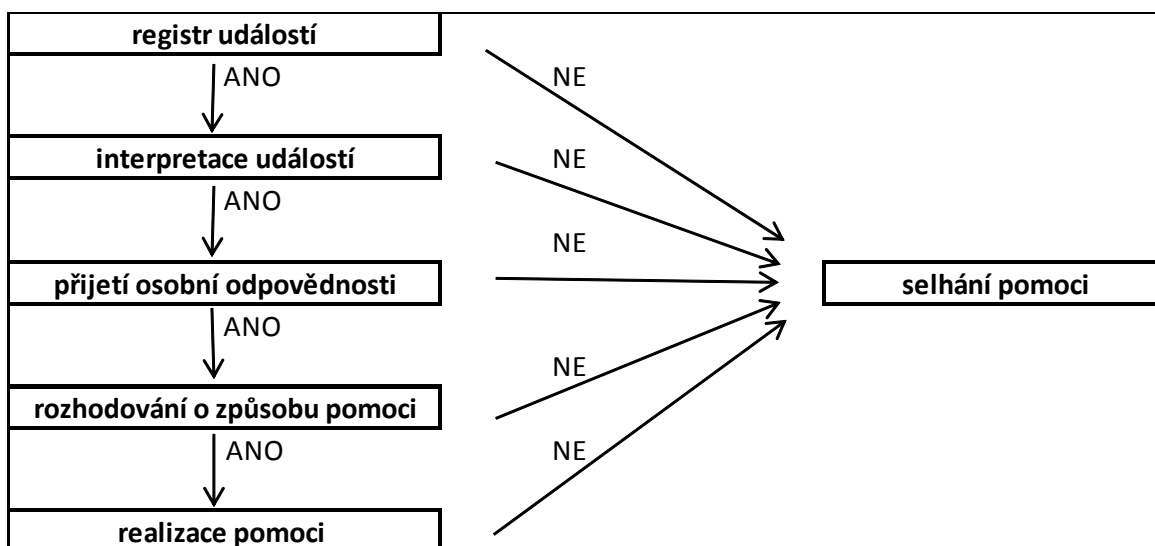

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

3.3.3. Decizní model intervence přihlížejících

B. Latané a J. M. Darley navrhli tzv. decizní model intervence přihlížejících, který zahrnuje pět po sobě jdoucích kroků, kterými člověk musí projít, aby se rozhodl aktivně pomoci. V případě, že se v kterémkoli kroku tohoto modelu člověk rozhodne negativně, jeho rozhodnutí má za následek pasivní přístup k pomoci. (Sikora, 2015)

Graf 4: Decizní model intervence přihlížejících

Zdroj: Mlčák, 2010

1. Registrace události

Z názvu je patrné, že se jedná o proces, kdy se přihlížejíci stává svědkem mimořádné nebo krizové situace. Mezi aspekty, které zvyšují pravděpodobnost aktivní pomoci, patří například fakt, že přihlížejíci byl svědkem celé události. Tedy že přihlížejíci viděl její příčiny i následky. Dalším příkladem motivaci k pomoci může být dobrý momentální emocionální stav. (Mlčák, 2010)

2. Interpretace události

V tomto kroku se svědek události snaží interpretovat událost jako situaci, která buď vyžaduje, nebo nevyžaduje pomoc. Podle Mlčáka (2010) svědek zasáhne častěji v případě, že oběť hlasitě křičí a to až v 75 % případů. Svědek se také častěji rozhoduje k aktivní pomoci na základě chování ostatních přihlížejších. V případě, že ostatní přihlížejíci vystupují jako klidní a na situaci nereagují, často přihlížejíci přebírá model jejich chování a zůstává pasivní. Tuto skutečnost popisuje Mlčák (2010) jako pluralistickou ignoranci, kdy mají jedinci sklon reagovat stejně jako ti, kteří se mu jeví jako jemu podobní.

3. Přijetí osobní odpovědnosti

Osobní odpovědnost svědci mimořádných situací přebírají daleko častěji v případech, kdy jsou jako svědci jediní a tudíž nemohou delegovat odpovědnost na další osoby. V tomto kroku modelu se nejvíce uplatňují sociální normy, které předepisují, kdy je pomoc nutná. (Mlčák & Zášková, 2013)

4. Rozhodování o způsobu pomoci

Podle Mlčáka (2010) během rozhodování o způsobu pomoci přihlížejíci zvažuje všechny možné alternativy pomoci a jejich případný efekt. V tomto kroku dochází k pochybovačnosti svědka, zda je vůbec schopen oběti pomoc poskytnout, zda je pro pomoc dostatečně kompetentní. (Výrost & Slaměník, 2008)

5. Realizace rozhodnutí

V této fázi přihlížejíci uplatňuje formu, pro kterou se rozhodl. (Zášková & Mlčák, 2009)

3.3.4. Procesy tlumící ochotu pomoci

Rozptýlená odpovědnost

Každý pozorovatel situace individuálně zvažuje svou odpovědnost k pomoci oběti. V případě, že je pozorovatel pozorovatelem jediným, veškerou odpovědnost přebírá sám, ale pokud je pozorovatelů více, odpovědnost se rozloží na všechny zúčastněné. Odpovědnost jedince je tak snížena a tím je snížena také pravděpodobnost pomoci. (Výrost & Slaměník, 2008)

Pozitivní vliv na ochotu pomoci má skupina přihlížejících v případě, že se jednotlivci ve skupině navzájem znají a komunikují spolu, čímž se pravděpodobnost pomoci zvyšuje. Dalším podnětem zvyšujícím zásah přihlížejícího je ochota pomoci jednoho z přihlížejících. Tím se výrazně omezuje efekt přihlížejícího a k pomoci se přidávají i ostatní přihlížející. (Výrost & Slaměník, 2008)

Pluralistická ignorance

Jev pluralistická ignorance vzniká ve chvíli, kdy jsou ostatní pozorovatelé krizové situace pasivní a jedinec přebírá jejich chování. Jedinec připisuje ostatním přihlížejícím větší kompetenci a mylně předpokládá, že si vysvětlují situaci jinak, nežli on sám. Tím se všichni přihlížející stávají pasivní a vzájemně na sebe tedy působí jako model pasivity. (Hewstone & Stroebe, 2006)

Vliv sociálního tlaku

Sociální tlak má na pomoc v krizové situaci negativní vliv. Potenciálně pomáhající jedinec je ve stresu z lidí kolem, kteří by sledovali jeho zásah. Pochybuje o své kompetentnosti, zda by byl vůbec schopen podat oběti potřebnou pomoc a má strach z neúspěchu, který by byl shlédnut ostatními přihlížejícími, a proto v této situaci nezasáhne. (Hewstone & Stroebe, 2006)

Sociální tlak může na přihlížejícího působit také pozitivně a to v případě, že si je jist svými schopnostmi a ví, jak provést pomoc oběti. Sociální tlak a přihlížení ostatních tak může působit jako podnět pro okamžitý zásah a jedinec se v takové situaci cítí důležitý a má pocit velkého vlivu. (Hewstone & Stroebe, 2006)

4. Empirická část

4.1. Metodika empirické části

Empirická část práce byla zpracována na základě primárních dat, která byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazník byl sestaven samotným autorem práce.

Samotnému šetření předcházela pilotáž, ve které byl dotazník vyplněn 5 respondenty. Tito respondenti se měli při vyplňování dotazníku zaměřit na srozumitelnost a jasnost jednotlivých otázek. Z pilotáže nevyplývaly žádné nejasnosti pro respondenty, a tudíž proběhlo vlastní dotazníkové šetření.

Dotazník byl zaměřen na znalost problematiky efektu přihlížejícího širokou veřejností, ovlivnění společnosti tímto efektem a faktory, které zvyšují či snižují výskyt prosociálního chování. Jako konkrétní příklad prosociálního chování byla uvedena ochota pomoci cizímu člověku v krizové situaci. Dotazník obsahuje celkem 13 otázek. Celý dotazník byl vyplňován anonymně, čímž se zvýšila pravděpodobnost získání pravdivých informací.

Výsledky jednotlivých otázek byly zaneseny do grafů, pro jejich lepší přehlednost.

Na základě těchto grafů pak byly potvrzeny nebo vyvráceny předem stanovené hypotézy. Tyto hypotézy byly ověřovány pomocí chí – kvadrát testu, který testuje závislost dvou znaků.

4.2. Cíl empirické části

Cílem empirické části bylo zjistit, zda existují nějaké faktory, které motivují širokou veřejnost chovat se prosociálně či naopak faktory, které veřejnost k tomuto chování demotivují. Tedy zda mají tyto faktory vliv na ochotu pomoci u jednotlivců společnosti.

4.3. Charakteristika respondentů dotazníku

Dotázaných bylo 136 respondentů, přičemž ochotných vyplnit dotazník bylo pouze 106 respondentů. Z dotázaných tak vyplnilo dotazník necelých 78 %. Tyto vyplněné dotazníky byly využity pro zpracování výzkumného šetření.

Respondenty dotazníku byla široká veřejnost. Dotazování byli oslovováni v Praze a v Chomutově a jeho okolí.

O distribuci dotazníku se postaral samotný autor. Každý respondent byl dotazován osobně za účelem redukce nejasností v jednotlivých otázkách dotazníku.

4.4. Průběh šetření

Bylo provedeno statistické šetření formou dotazníku. Pilotáž byla provedena v měsíci prosinec 2015 a jejím cílem bylo najít případné nesrozumitelnosti a nejasnosti v jednotlivých otázkách dotazníku. Pilotáže se zúčastnilo 5 respondentů z široké veřejnosti. Tito respondenti bez jakýchkoliv problémů vyplnili dotazník a neshledali v dotazníku žádné nejasnosti. Po pilotáži tak proběhlo vlastní šetření.

Samotné šetření proběhlo v měsíci leden 2016. Před vyplněním dotazníku byl každý respondent seznámen s tím, jak dotazník vyplnit a o anonymitě dotazníku, tedy faktu, že v dotazníku nebudou použity žádné jejich nacionálie. Dále byl každý z respondentů informován o tom, jak bude s výsledky šetření naloženo a pro jaké účely jsou tato data sbírána. Vyplnění dotazníku respondentům zabralo asi 5 minut.

4.5. Formulace hypotéz

Před sestavením dotazníku byly formulovány jednotlivé hypotézy, které předpokládají závislost dvou konkrétních znaků.

Seznam hypotéz:

H1: Pohlaví přihlížejícího má vliv na způsob pomoci oběti.

H2: Pohlaví přihlížejícího má vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci.

H3: Pohlaví přihlížejícího má vliv na pohlaví oběti, které bylo pomoci.

H4: Místo původu přihlížejícího má vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci.

H5: Povědomí o efektu přihlížejícího má vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci

Na základě těchto hypotéz byl sestaven dotazník. Z dat sesbíraných z dotazníkového šetření byly tyto hypotézy testovány a ověřovány prostřednictvím testu chí – kvadrát.

4.6. Vyhodnocení dotazníku

Výsledky dotazníku jsou vyhodnoceny pomocí výsečových, pruhových a sloupcových grafů a tabulek. Všechny výsledky jsou popsány také slovně a jsou uvedeny jak relativní, tak absolutní četnosti všech odpovědí.

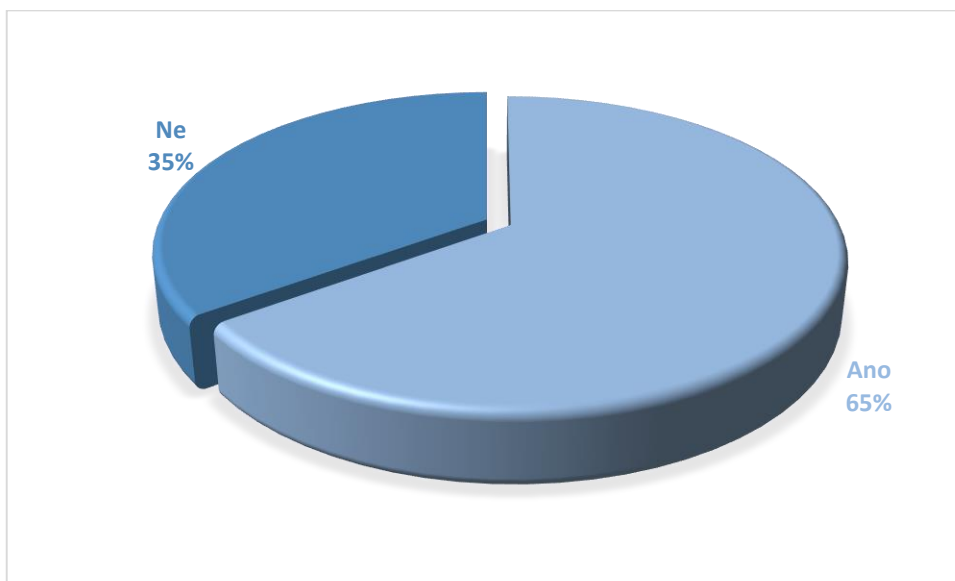
Výsledky dotazníku mohou být zkresleny a to v důsledku nepravdivých odpovědí respondentů z důvodu stylizace tj. snaze se jevit v poněkud lepším světle z hlediska společenského očekávání.

Otázka č. 1: Ocitl(a) jste se někdy v situaci, kdy cizí člověk v krizové situaci (autonehoda, zdravotní komplikace, napadení) potřeboval Vaši pomoc?

První otázka byla otázka uzavřená a respondenti mohli vybrat pouze jednu odpověď. Otázka rozřazovala všechny respondenty na dvě části.

První část respondentů vypověděla, že se nikdy neocitla v situaci, kdy by potřeboval cizí člověk jejich pomoc. Takto vypovídalo 37 respondentů ze 106 (35 %). Druhá, větší část uvedla, že se již do takovéto situace dostala. Konkrétně takto odpovědělo 65 % ze všech respondentů, tedy 69 osob. Respondenti, kteří odpověděli kladně, byli přeměřováni na otázku č. 3, kdežto respondenti odpovídající záporně, pokračovali otázkou č. 2.

Graf 5: Ocitnutí se v krizové situaci

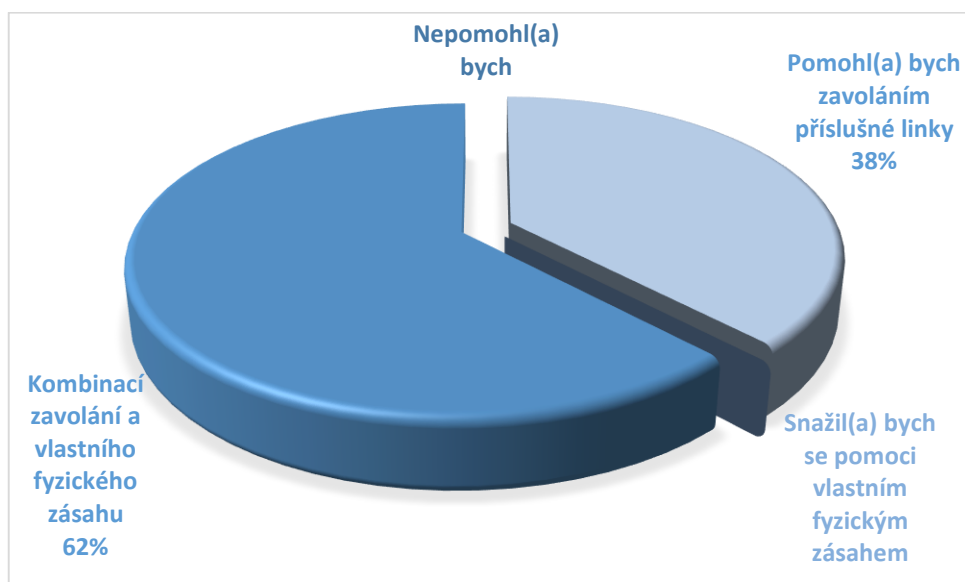
Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 2: Jak si myslíte, že byste se zachoval(a) v případě, že byste se do takovéto situace dostal(a)?

Na tuto otázku odpovídali jen respondenti, kteří u první otázky zvolili zápornou odpověď. Otázka je uzavřená s možností výběru pouze jedné alternativy.

Těchto respondentů bylo 37. U této otázky měli respondenti na výběr ze čtyř variant odpovědí, avšak dvě z nich nezvolil žádný z nich. Žádný hlas tak nedostala odpověď, že by jedinec pomohl pouze vlastním fyzickým zásahem a odpověď, že by oběti nepomohl. Možnost, že by respondent pomohl přivoláním příslušné linky, zvolilo 14, tedy 38 % z dotázaných. Zbýlých 62 % (to je 23 respondentů) vypovědělo, že by oběti pomohli kombinací přivoláním příslušné linky a samotného fyzického zásahu. Po této otázce byli respondenti přesměrováni na otázku č. 7.

Graf 6: Způsob reakce v případě ocitnutí se v krizové situaci

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

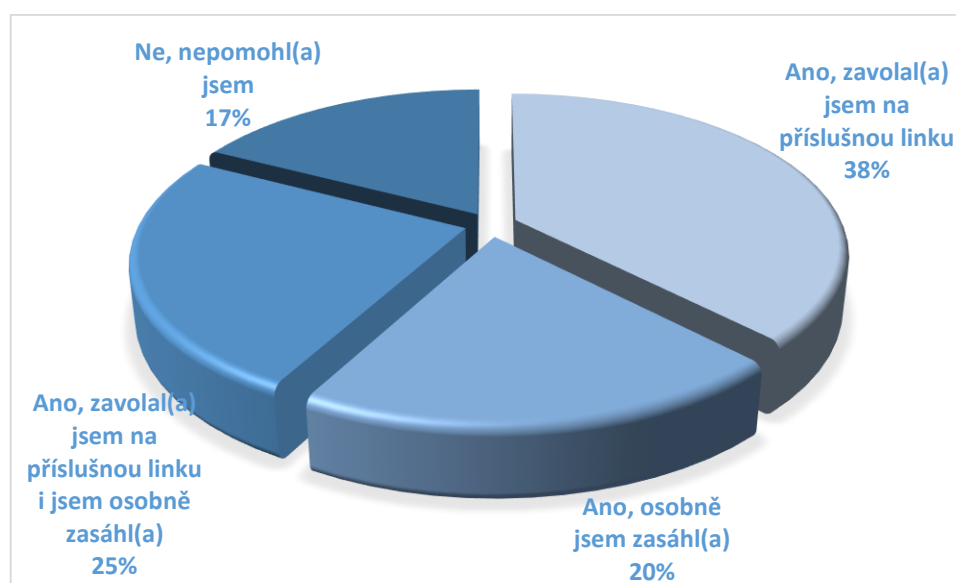
Otázka č. 3: Poskytl(a) jste v této situaci pomoc a jakým způsobem?

Na tuto otázku odpovídali jen ti respondenti, kteří na první otázku odpověděli kladně. Celkově bylo těchto respondentů 69. Dotazovaní měli možnost výběru z předložených alternativ, přičemž mohli vybrat pouze jednu z nich.

Největší část tvoří respondenti, kteří vypověděli, že oběti pomohli, a to zavoláním na příslušnou linku. Tuto část tvoří 38 % z 69 dotázaných, tedy 26 z nich. Možnost, že oběti pomohli vlastním fyzickým zásahem, zaškrtno 20 % respondentů (to je 14 z 69 respondentů).

Třetí odpověď byla kombinací prvních dvou odpovědí. Respondenti uváděli, že sami poskytl první pomoc a také zavolali na příslušnou linku. Tuto možnost vybralo 17 respondentů (25 %). Poslední variantou byla odpověď záporná, tedy že oběti nepomohli. Tuto variantu vybralo pouze 12 respondentů, 17 % z dotázaných. Tito respondenti pokračovali na otázku č. 4, kdežto respondenti, kteří vybrali jednu ze tří kladných odpovědí, byli přesměrováni na otázku č. 5.

Graf 7: Poskytnutí/neposkytnutí pomoci a způsob podání pomoci

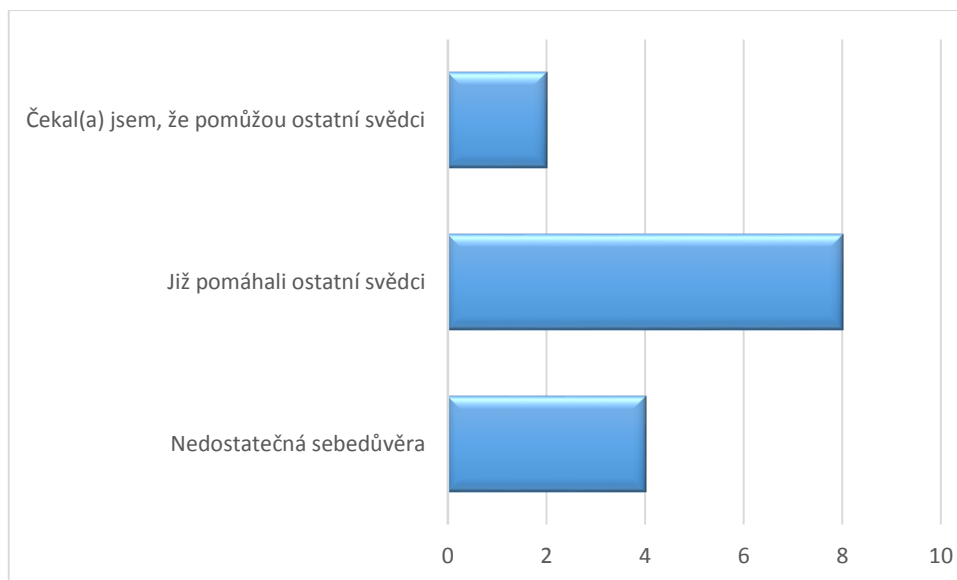
Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 4: Z jakého důvodu jste oběti nepomohl(a)?

Otázka č. 4 byla zodpovězena pouze respondenty, kteří na otázku č. 3 odpovídali záporně, tedy že nepomohli cizímu člověku v krizové situaci. Těchto respondentů bylo 12. Otázka byla uzavřená a respondenti měli možnost vybrat i více odpovědí.

Většina z respondentů (8 z 12) uvedla, že ve chvíli, kdy se stala svědkem takové krizové situace, už oběti pomáhali ostatní svědci. 4 respondenti vypověděli, že neměli dostatečnou sebedůvěru pro samotný zásah a 2 z dotázaných zaškrtnuli odpověď, že čekali na okamžik, kdy zasáhnou ostatní přihlížející svědci.

Graf 8: Důvod neposkytnutí pomoci

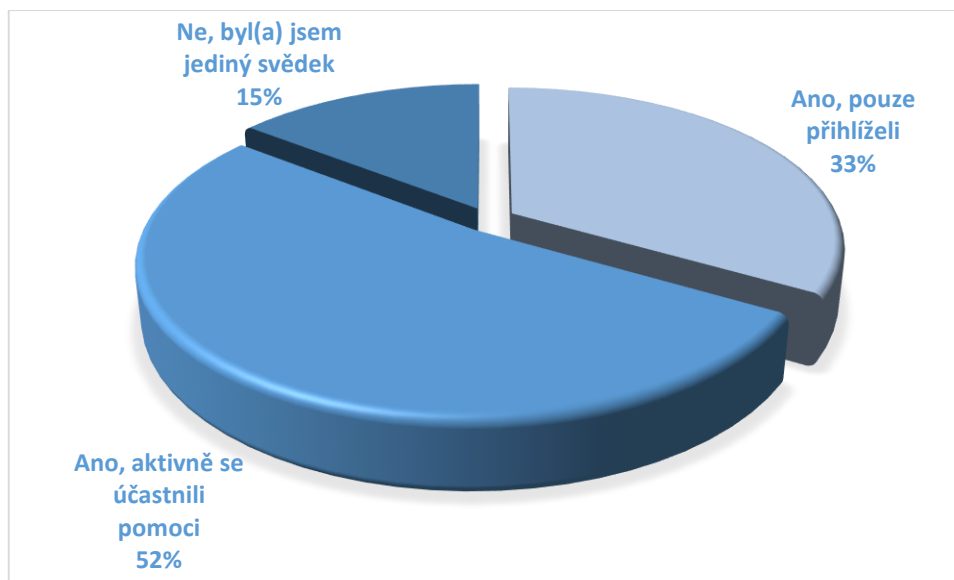
Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 5: Byli u této situace přítomni další svědci, a jak se chovali?

Na tuto otázku odpovídali jen respondenti, kteří u první otázky odpovídali kladně. Celkově zodpovědělo otázku 69 respondentů. Ti měli vypovědět, zda byli u krizové situace přítomni další svědci a v případě, že byli, zhodnotit, jakým způsobem reagovali. Respondenti vybírali z předem stanovených alternativ pouze jednu odpověď.

Ve většině případů (85 %) respondent nebyl jediný svědek situace. 36 respondentů uvedlo, že se ostatní svědci aktivně účastnili pomoci, což zahrnuje 52 % případů. Dalších 33 % z dotazovaných vypovědělo, že ostatní svědci situaci pouze přihlíželi. Pouze u 10 případů byl respondent jediným svědkem krizové situace.

Graf 9: Přítomnost/nepřítomnost dalších svědků situace a jejich reakce

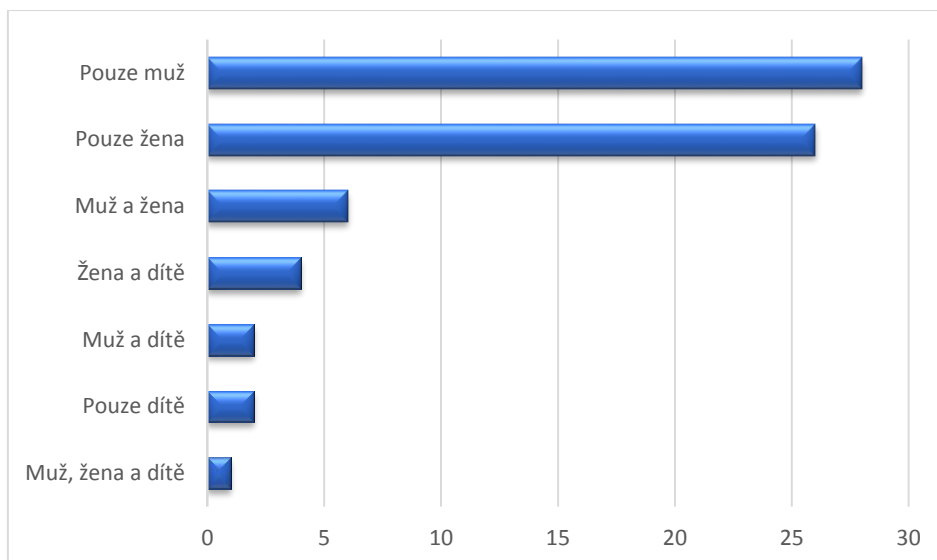
Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 6: Kdo byl v roli oběti?

Touto otázkou byli dotázáni jen ti respondenti, kteří u první odpovědi odpovídali kladně. Otázka byla uzavřená s možností výběru více alternativ, z důvodu možnosti více obětí v jedné situaci.

Nejvíce respondentů (37) uvedlo, že se v roli oběti ocitl muž. Ve 28 případech byl muž jako jediná oběť situace, v 6 případech byl muž obětí společně se ženou, ve 2 případech společně s dítětem a v jednom z případů se stali obětí muž, žena i dítě. Ženy se dostaly do role oběti v 37 případech, přičemž ve 26 případech byli obětí samy a v 6 případech s dítětem. Samotné dítě se dostalo do role oběti ve dvou případech.

Graf 10: Pohlaví obětí situace

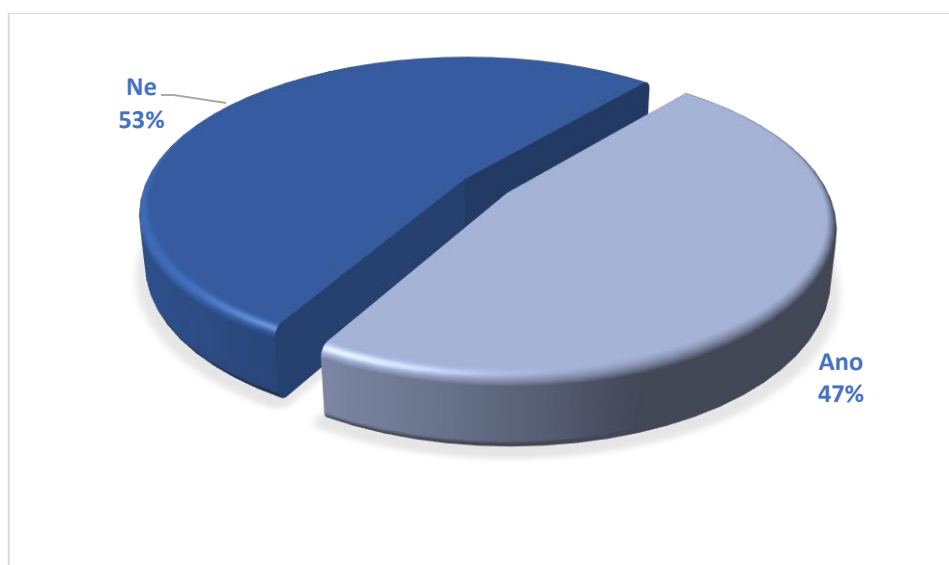
Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 7: Víte, co znamená termín „efekt přihlížejícího“?

Na tuto otázku odpovídalo všech 106 respondentů. Otázka je uzavřená a dotazovaní měli na výběr ze dvou alternativ, přičemž mohli zvolit pouze jednu z nich.

Respondentů, kteří uvedli, že vědí, co znamená termín „efekt přihlížejícího“ byla téměř polovina. Celkově tak odpovědělo 50 respondentů (47 %). Ostatní respondenti vypověděli, že jim tento pojem není znám. Odpovědělo tak celkem 56 dotazovaných (53 %).

Graf 11: Znalost termínu „efekt přihlížejícího“

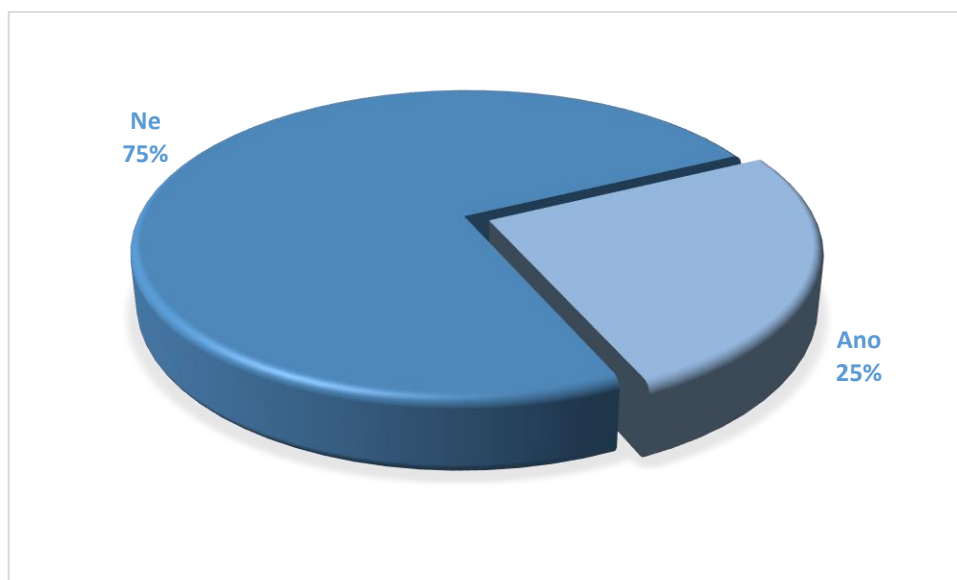
Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 8: Myslíte si, že by Vaše ochota pomoci klesla v případě, že by krizové situaci společně s Vámi přihlíželi i další svědci?

Na tuto otázku bylo dotázáno 106 respondentů. Otázka je uzavřená s možností volby jedné ze dvou alternativ.

79 respondentů (75 %) se domnívá, že by počet přihlížejících neovlivnil ochotu pomoci oběti. Každý čtvrtý respondent (25 % dotazovaných) pak uvedl, že počet přihlížejících ochotu pomoci určitě ovlivňuje.

Graf 12: Pokles ochoty pomoci v důsledku dalších přihlížejících

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 9: Jakého jste pohlaví?

Otázka týkající se pohlaví respondenta byla uzavřená s možností volby jedné z alternativ.

Celkově na tuto otázku odpovídalo 106 respondentů, z nichž bylo 49 (46 %) žen a 57 (54 %) mužů.

Tabulka 1: Pohlaví respondentů

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Muž	57	54 %
Žena	49	46 %
Celkem	106	100 %

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 10: Jaký je Váš věk?

Tato otázka je uzavřená s možností volby pouze jedné alternativy. Je zaměřená na věk respondenta. Tabulka dole zachycuje výsledky otázky týkající se věku dotazovaných.

Byly vytvořeny věkové kategorie od 15 do 30 let, od 31 do 45 let, od 46 do 60 let a od 61 let více. Dotazníkového šetření se účastnilo 26 (25 %) respondentů, jejichž věk je 15-30 let, 34 (32%) respondentů, jejichž věk je 31-45 let, 32 (30 %) těch, jejichž věk je 46-60 let a 14 (13 %) respondentů, jejichž věk je 61 let nebo více.

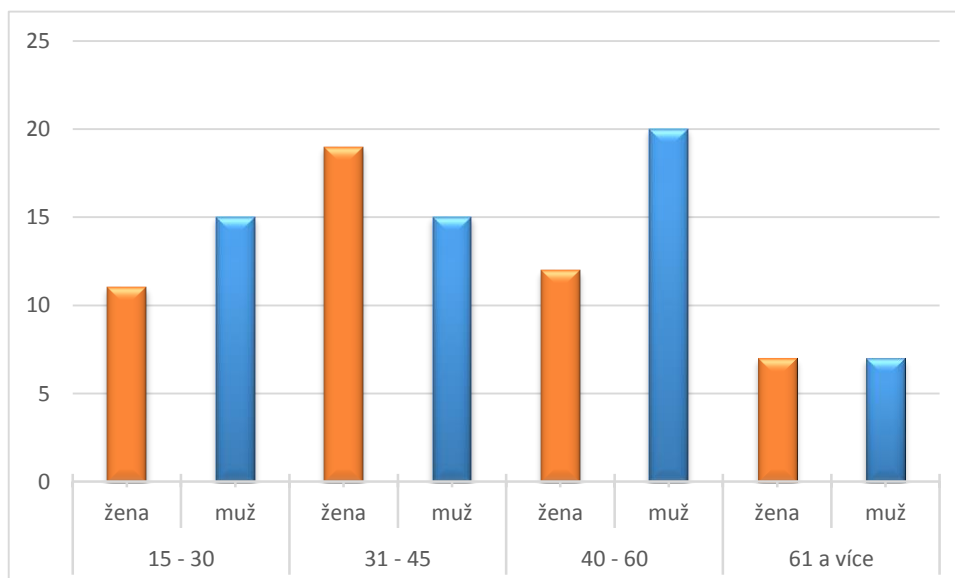
Tabulka 2: Věk respondentů

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
15 - 30	26	25%
30 - 45	34	32%
46 - 60	32	30%
61 a více	14	13%
	106	100%

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

V následujícím grafu č. 13 jsou vyjádřeny absolutní četnosti zastoupení mužů a žen v různých věkových kategoriích. Z grafu je patrné, že v každé věkové kategorii, kromě kategorie od 31 do 45 let bylo více respondentů mužů. Ve věkové kategorii od 31 do 45 let bylo o 4 ženy více než mužů.

Graf 13: Pohlaví a věk respondentů

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

V tabulce č. 3 jsou uvedeny absolutní a relativní četnosti obou pohlaví v různých věkových skupinách. Největší procentuální zastoupení v dotazníkovém šetření mají muži ve věku od 46 do 60 let. Muži v této věkové kategorii tvoří 19 % všech dotazovaných, to je 20 respondentů. Druhou největší skupinu tvoří ženy ve věku od 31 do 45 let. V tomto věku se zúčastnilo šetření 19 žen a tvořily tak 18 % všech respondentů. Šetření se zúčastnilo nejméně respondentů ve věku 61 let a více a to jak mužů, tak žen. Obě pohlaví v této věkové kategorii tvořily pouze 14 % respondentů, a to 7 dotázaných mužů a 7 dotázaných žen.

Tabulka 3: Pohlaví a věk respondentů

Věk	Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
15 – 30	žena	11	10%
	muž	15	14%
31 – 45	žena	19	18%
	muž	15	14%
46 – 60	žena	12	11%
	muž	20	19%
61 a více	žena	7	7%
	muž	7	7%
		106	100%

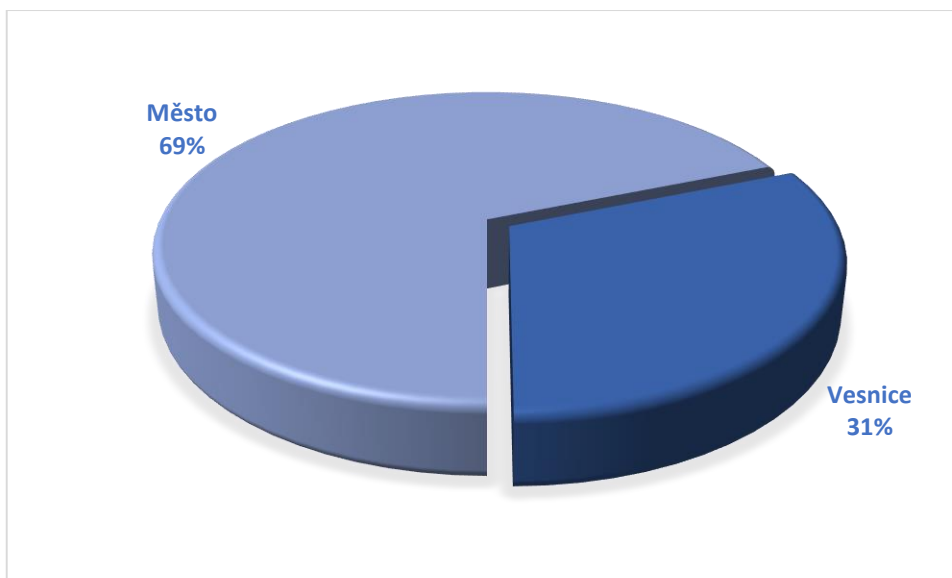
Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 11: Odkud pocházíte?

Otázka č. 11 je otázka uzavřená. Respondenti měli na výběr dvě alternativy, avšak zvolit mohli pouze jednu z nich. Na otázku odpovídalo 106 respondentů.

Z grafu níže je patrné, že 69 % z dotázaných uvedlo, že pochází z města. Takto odpovědělo 73 respondentů. Menší část, která zahrnovala 31 % (33) účastníků dotazníkového šetření vypovědělo, že pochází z města.

Graf 14: Původ respondentů

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 12: Jaký je Váš rodinný stav?

Otázka č. 12 je otázka uzavřená. Respondenti volili jednu odpověď ze čtyř různých alternativ.

V tabulce č. 4 níže jsou uvedeny relativní a absolutní četnosti jednotlivých alternativ. Téměř polovina respondentů (49 %) uvedla, že jsou ženatí/vdané. Nejméně je pak zastoupena alternativa: ovdovělý/ovdovělá. Tuto alternativu zvolilo pouze 9 respondentů (8 %).

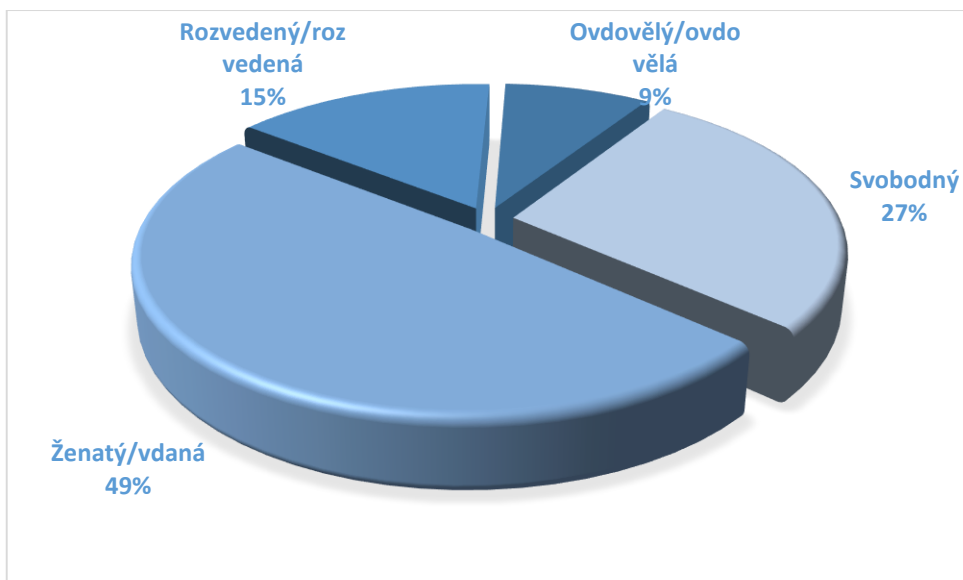
Tabulka 4: Rodinný stav respondentů

Rodinný stav	Absolutní četnost	Relativní četnost
Svobodný	29	27%
Ženatý/vdaná	52	49%
Rozvedený/rozvedená	16	15%
Ovdovělý/ovdovělá	9	8%
	106	100%

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Z grafu č. 15 je více patrné téměř poloviční zastoupení respondentů, kteří jsou ženatí nebo vdané.

Graf 15: Rodinný stav respondentů

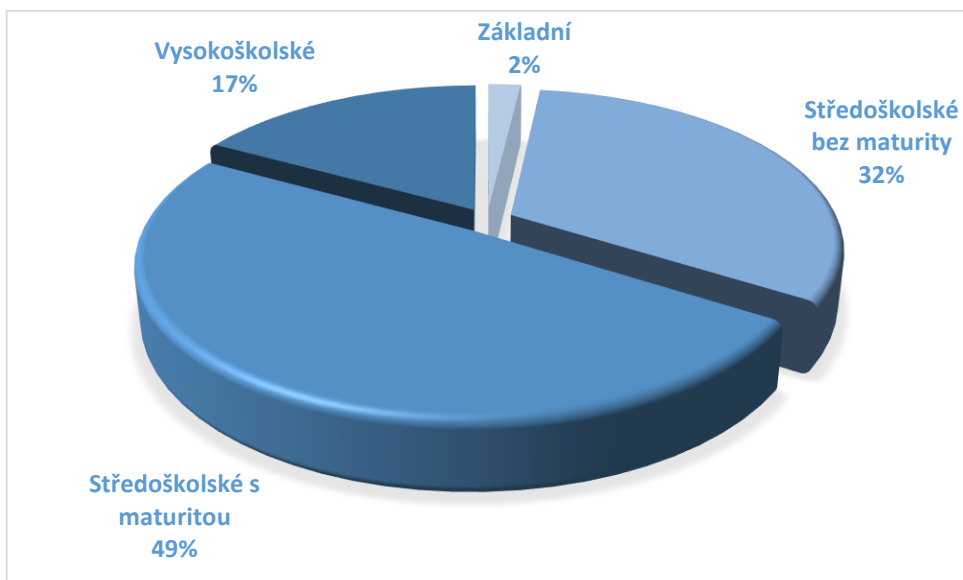

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

Otázka č. 13: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Respondenti vybírali jednu odpověď ze 4 předpřipravených alternativ. Celkem na tuto otázku odpovědělo 106 dotázaných.

Graf 16: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: výsledky dotazníkového šetření, vlastní zpracování, 2016

4.7. Verifikace (ověření) statistických hypotéz

Jednotlivé statistické hypotézy byly ověřovány za pomoci analýzy závislosti kvalitativních znaků v kontingenčních a asociačních tabulkách. Pro ověření hypotéz o nezávislosti dvou odlišných znaků, byl použit chí – kvadrát test. Po prokázání závislosti dvou znaků byla síla jejich závislosti určena za pomoci Pearsonova kontingenčního koeficientu (C_p) v případě kontingenčních tabulek a koeficientu asociace (V) v případě asociačních tabulek.

Hypotéza č. 1

H0: Pohlaví přihlížejícího nemá vliv na způsob pomoci oběti.

H1: Pohlaví přihlížejícího má vliv na způsob pomoci oběti.

Tabulka 5: Kontingenční tabulka pohlaví/způsob pomoci

		Způsob pomoci			Celkem
		Zavolání na příslušnou linku	Fyzická pomoc	Obojí	
Pohlaví	Žena	16	4	6	26
	Muž	10	10	11	31
Celkem		26	14	17	57

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Tabulka 6: Testování hypotézy č. 1

hodnota testového kritéria	hodnota kritická	hladina významnosti	stupeň volnosti	C_p
8,6222	5,911	5%	2	-

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Hodnota testového kritéria chí – kvadrát je menší než hodnota kritická, proto nulovou hypotézu na hladině významnosti 0,05 nelze zamítnout. Neexistuje závislost mezi pohlavím přihlížejícího a způsobem pomoci oběti. Pohlaví přihlížejícího nemá vliv na způsobu pomoci oběti.

Z kontingenční tabulky lze vyčíst, že četnosti jednotlivých možností pomoci jsou velmi rozdílné. Nejvíce žen pomůže zavoláním na příslušnou linku., nejméně jich pomůže samotnou fyzickou pomocí, tedy první pomocí apod. Naopak četnosti reakcí mužů jsou velmi vyrovnané.

Hypotéza č. 2

H0: Pohlaví přihlížejícího nemá vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci.

H1: Pohlaví přihlížejícího má vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci.

Tabulka 7: Asociační tabulka pohlaví/poskytnutí pomoci

		Poskytnutí pomoci		Celkem
		Poskytnutí pomoci	Neposkytnutí pomoci	
Pohlaví	Žena	26	2	28
	Muž	31	10	41
Celkem		57	12	69

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Tabulka 8: Testování hypotézy č. 2

hodnota testového kritéria	hodnota kritická	hladina významnosti	stupeň volnosti	V
8,6222	5,911	5%	2	-

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Hodnota testového kritéria χ^2 – kvadrát je menší než hodnota kritická, proto nulovou hypotézu na hladině významnosti 0,05 nelze zamítnout. Neexistuje závislost mezi pohlavím a poskytnutím či neposkytnutím pomoci. Pohlaví přihlížejícího tak nemá vliv na to, zda přihlížející poskytne nebo neposkytne pomoc oběti.

Z kontingenční tabulky vyplývá, že většina mužů i žen pomoc poskytla, nezávisle na tom, jakým způsobem.

Hypotéza č. 3

H0: Pohlaví přihlížejícího nemá vliv na pohlaví oběti, které bylo pomoheno.

H1: Pohlaví přihlížejícího má vliv na pohlaví oběti, které bylo pomoheno.

Tabulka 8: Kontingenční tabulka pohlaví přihlížejícího/pohlaví oběti

		Pohlaví oběti			Celkem
		Žena	Muž	Dítě	
Pohlaví přihlížejícího	Žena	7	15	6	28
	Muž	24	13	3	40
Celkem		31	28	9	68

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Tabulka 9: Testování hypotézy č. 3

hodnota testového kritéria	hodnota kritická	hladina významnosti	stupeň volnosti	Cp
8,6222	5,911	5%	2	0,3355

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Hodnota testového kritéria χ^2 – kvadrát je větší než hodnota kritická, proto se nulová hypotéza na hladině významnosti 0,05 zamítá. Existuje závislost mezi pohlavím přihlízejícího a pohlavím oběti. Pohlaví přihlízejícího má vliv na pohlaví oběti, které přihlízející pomáhá.

Pearsonův koeficient kontingence (Cp) má hodnotu 0,3355, který značí středně silnou závislost mezi pohlavím přihlízejícího a pohlavím oběti, které je pomáháno.

Z kontingenční tabulky vyplývá, že muži nejčastěji pomáhají ženám. V případě, že je v roli přihlízející žena, nejčastěji poskytne pomoc mužům. Ovlivnění prosociálního chování pohlavím oběti bylo prokázáno.

Hypotéza č. 4

H0: Místo původu přihlízejícího nemá vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci.

H1. Místo původu přihlízejícího má vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci.

Tabulka 10: Asociační tabulka místo původu/poskytnutí pomoci

		Poskytnutí pomoci		Celkem
		Poskytnutí pomoci	Neposkytnutí pomoci	
Místo původu	Vesnice	30	2	32
	Město	27	10	37
Celkem		57	12	69

Zdroj: vlastní zpracování, 2016**Tabulka 11: Testování hypotézy č. 4**

hodnota testového kritéria	hodnota kritická	hladina významnosti	stupeň volnosti	V
8,6222	5,911	5%	2	0,270

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Z tabulky 11 je patrné, že hodnota testového kritéria je větší než hodnota kritická. Na hladině významnosti 5 % se nulová hypotéza o nezávislosti zamítá. Místo původu přihlížejícího má vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci a ovlivňuje prosociální chování.

Koeficient asociace (V) nabývá hodnoty 0,27, jedná se tedy o středně silnou závislost mezi místem původu přihlížejícího a jeho reakcí, poskytnutí či neposkytnutí pomoci.

Z asociační tabulky vyplývá, že lidé původem z vesnice mají větší tendence k poskytnutí pomoci.

Hypotéza č. 5

H0: Povědomí o efektu přihlížejícího nemá vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci

H1: Povědomí o efektu přihlížejícího má vliv na poskytnutí či neposkytnutí pomoci

Tabulka 12: Asociační tabulka povědomí o efektu přihlížejícího/poskytnutí pomoci

		Poskytnutí pomoci		Celkem
		Poskytnutí pomoci	Neposkytnutí pomoci	
Povědomí o efektu přihlížejícího	Ano	39	4	43
	Ne	18	8	26
Celkem		57	12	69

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Tabulka 13: Testování hypotézy č. 5

hodnota testového kritéria	hodnota kritická	hladina významnosti	stupeň volnosti	V
8,6222	5,911	5%	2	0,2744

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Hodnota testového kritéria chí – kvadrát dosahuje vyšší hodnoty než hodnota kritická, proto se na hladině významnosti 5 % zamítá nulová hypotéza o nezávislosti povědomí o efektu přihlížejícího a poskytnutí či naopak neposkytnutí pomoci. Existuje závislost mezi skutečností, že přihlížející krizové situace ví, co znamená termín „efekt přihlížejícího“ a reakcí přihlížejícího v takové situaci, tedy zda přihlížející zasáhne nebo oběti krizové situace nepomůže.

Hodnota koeficientu asociace (V) 0,2744 vypovídá o středně silné závislosti mezi těmito dvěma znaky.

Hodnoty v asociační tabulce napovídají, že přihlízející, který je seznámen s efektem přihlízejícího, méně často podlehne tomuto efektu. Naopak přihlízející, který nemá o efektu přihlízejícího ponětí, častěji oběti krizové situace nepomůže.

5. Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zanalyzovat postoj široké veřejnosti k prosociálnímu chování a ke konkrétnímu jevu prosociálního chování, kterým je efekt přihlížejícího. Postoj byl zanalyzován prostřednictvím dotazníku, který byl vytvořen samotnou autorkou práce na základě předem stanovených hypotéz. V dotazníku byla použita pomoc druhé, cizí osobě jako zástupce prosociálního chování. Dotazník vyplnilo celkem 106 respondentů, z nichž bylo 57 mužů a 49 žen. Nejvíce respondentům bylo od 30 do 60 let a pocházeli z města. Z vesnice pocházelo 33 respondentů.

Všechny výsledky jednotlivých otázek dotazníkového šetření, byli vyhodnoceny, vyobrazeny pomocí grafů či tabulek a popsány. Ze 106 respondentů jich 69 vyplnilo, že se stali svědkem nějaké krizové situace druhé osoby. Těchto 69 respondentů bylo klíčových pro ověření hypotéz. Většina z nich poskytla pomoc druhé osobě. Nejvíce z respondentů vypovědělo, že pomohli zavoláním příslušné linky, tedy hasiče, policii nebo záchrannou službu. Z 69 respondentů 12 uvedlo, že druhé osobě nepomohli, a to z důvodu, že již pomáhali ostatní svědci nebo to od nich respondenti očekávali. Dalším důvodem byla nedostatečná sebedůvěra ke správně vykonané pomoci. Ve většině případů byli oběti samotný muž nebo samotná žena. Dítě se stalo obětí v 9 případech, z toho pouze ve dvou případech bylo dítě obětí samotné. V ostatních sedmi situacích bylo obětí společně s mužem, ženou nebo oběma.

V široké veřejnosti je poměrně velká znalost efektu přihlížejícího. Téměř polovina ze všech respondentů vypověděla, že je jim efekt přihlížejícího znám a vědí, co tento termín znamená.

Ověření hypotéz bylo provedeno pomocí metody chí – kvadrát a kontingenčních a asociačních tabulek. Bylo zjišťováno, zda faktory jako jsou pohlaví oběti, pohlaví přihlížejícího, místo původu přihlížejícího nebo znalost problematiky efektu přihlížejícího mají vliv na ochotě poskytnutí pomoci přihlížejícího. Byla zjištěna závislost mezi pohlavím přihlížejícího, tedy svědka krizové situace a pohlavím oběti. Pohlaví přihlížejícího ovlivňuje pohlaví oběti, které bylo pomoheno. Zjistili jsme, že muži nejčastěji pomáhají ženám a ženy naopak mužům. Dětem bylo pomoheno v každé situaci, kdy se ocitly v krizové situaci. Dále byla prokázána závislost mezi ochotou pomoci, jev představující prosociální chování, a místem původu přihlížejícího. Místo původu přihlížejícího ovlivňuje jeho ochotu pomoci

oběti v krizové situaci. Přihlízející krizové situace, který pochází z vesnice, poskytl pomoc přibližně pětkrát častěji než přihlízející, pocházející z města. Poslední závislost byla dokázána mezi znalostí problematiky efektu přihlízejícího a pomocí v krizové situaci. Obeznamení přihlízejícího s termínem „efekt přihlízejícího“ má vliv na poskytnutí pomoci. Závislost mezi pohlavím přihlízejícího a ochotou pomoci a mezi pohlavím přihlízejícího a způsobem pomoci oběti nebyla prokázána.

6. Bibliografie

- Bakalář, E., 2004. Prosociální chování mužů a žen. *Psychologie dnes*, 20 únor.
- Hewstone, M. & Stroebe, W., 2006. *Sociální psychologie*. 1. editor Praha: Portal.
- Kebza, V., 2011. *Chování člověka v krizových situacích*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta.
- Kovářová, S., 1998. *Laureáti Nobelovy ceny za mír*. 1. editor Olomouc: Alda.
- Mlčák, Z., 2010. *Prosociální chování v kontextu dispozičních aspektů osobnosti*. 1. editor Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta.
- Mlčák, Z. & Zášková, H., 2013. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. 1. editor Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta.
- Svatošová, L. & Kába B., 2013. *Statistické metody II*, 1. editor Praha: Zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta
- Špaténková, N., 2004. *Krize: psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada.
- Vodáčková, D., 2002. *Krizová intervence*. Praha: Portál.
- Výrost, J. & Slaměnik, I., 2008. *Sociální psychologie*. 2. editor Praha: Grada .
- Zášková, H. & Mlčák, Z., 2009. *Osobnostní aspekty prosociálního chování a empatie*. Praha: Triton.
- Batson, D., 2011. *Social psychology network*. [Online]
Available at: <http://www.batson.socialpsychology.org>
[Přístup získán 3 12 2015].
- Dean, J., 2007. *Explorable*. [Online]
Available at: <http://www.explorable.com>
[Přístup získán 28 11 2015].

Gansberg, M., 1964. *New York Times*. [Online]

Available at: www.nytimes.com

[Přístup získán 10 11 2015].

Heřmanská, L., 2008. *informační systém Masarykovy univerzity v Brně*. [Online]

Available at: www.is.muni.cz

[Přístup získán 10 11 2015].

Kadlecová, Š., 2013. *Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů*. [Online]

Available at: <http://www.rvp.cz>

[Přístup získán 10 11 2015].

Kogiel, A., 2007. *Filozofická fakulta Ostravské univerzity*. [Online]

Available at: <http://www.ff.osu.cz>

[Přístup získán 28 11 2015].

Melichár, J., 2012. *psychologie.cz*. [Online]

Available at: <http://www.psychologie.cz>

[Přístup získán 12 11 2015].

Nutil, P., 2015. *Manipulátoři*. [Online]

Available at: www.manipulatori.cz

[Přístup získán 29 10 2015].

Sikora, J., 2015. *Vysokoškolské kvalifikační práce*. [Online]

Available at: www.theses.cz

[Přístup získán 29 10 2015].

7. Seznam grafů, obrázků a tabulek

7.1. Grafy

Graf 1: Kouř v místnosti

Graf 2: Epileptický záchvat

Graf 3: Žena v nesnázích

Graf 4: Decizní model intervence přihlízejících

Graf 5: Ocitnutí se v krizové situaci

Graf 6: Způsob reakce v případě ocitnutí se v krizové situaci

Graf 7: Poskytnutí/neposkytnutí pomoci a způsob podání pomoci

Graf 8: Důvod neposkytnutí pomoci

Graf 9: Přítomnost/nepřítomnost dalších svědků situace a jejich reakce

Graf 10: Pohlaví oběti situace

Graf 11: Znalost termínu „efekt přihlízejícího“

Graf 12: Pokles ochoty pomoci v důsledku dalších přihlízejících

Graf 13: Pohlaví a věk respondentů

Graf 14: Původ respondentů

Graf 15: Rodinný stav respondentů

Graf 16: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

7.2. Tabulky

Tabulka 1: Pohlaví respondentů

Tabulka 2: Věk respondentů

Tabulka 3: Pohlaví a věk respondentů

Tabulka 4: Rodinný stav respondentů

Tabulka 5: Kontingenční tabulka pohlaví/způsob pomoci

Tabulka 6: Testování hypotézy č. 1

Tabulka 7: Asociační tabulka pohlaví/poskytnutí pomoci

Tabulka 8: Testování hypotézy č. 2

Tabulka 9: Kontingenční tabulka pohlaví přihlížejícího/pohlaví oběti

Tabulka 10: Testování hypotézy č. 3

Tabulka 11: Asociační tabulka místo původu/poskytnutí pomoci

Tabulka 12: Testování hypotézy č. 4

Tabulka 13: Asociační tabulka povědomí o efektu přihlížejícího/poskytnutí pomoci

Tabulka 14: Testování hypotézy č. 5

8. Přílohy

Dotazník

Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma Chování člověka v krizových situacích. Vyplnění dotazníku je anonymní a slouží pouze ke studijním účelům. Prosím, vyplňte údaje pravdivě, ať nedojde ke zkreslení výsledků.

Děkuji za Váš čas strávený vyplněním tohoto dotazníku, velice si toho vážím.

Správnou odpověď, prosím, zaškrtněte křížkem.

1. **Ocitl(a) jste se někdy v situaci, kdy cizí člověk v krizové situaci (autonehoda, zdravotní komplikace, napadení) potřeboval Vaši pomoc?**
 - Ano (pokračujte na otázku 3)
 - Ne (pokračujte na otázku 2)
2. **Jak si myslíte, že byste se zachoval(a) v případě, že byste se do takové situace dostal(a)?**
 - Pomohl(a) bych zavoláním příslušné linky (hasiči, policie, záchranná služba), (pokračujte na otázku 7)
 - Snažil(a) bych se pomoci vlastním fyzickým zásahem (první pomoc...), (pokračujte na otázku 7)
 - Kombinace prvních dvou variant (pokračujte na otázku 7)
 - Nepomohl(a) bych (pokračujte na otázku 7)
3. **Poskytl(a) jste v této situaci pomoc a jakým způsobem?**
 - Ano, zavola(a) jsem na příslušnou linku (hasiči, policie, záchranná služba), (pokračujte na otázku 5)
 - Ano, osobně jsem zasáhl(a) (první pomoc...), (pokračujte na otázku 5)
 - Ano, kombinací dvou předchozích variant (pokračujte na otázku 5)
 - Ne, nepomohl(a) jsem (pokračujte na otázku 4)
4. **Z jakého důvodu jste nepomoh(a)? (zaškrtněte jednu či více odpovědí)**
 - Nedostatečná sebedůvěra
 - Nezájem vůči druhým osobám
 - Již pomáhali ostatní svědci
 - Čekal(a) jsem, že pomůžou ostatní svědci
 - Jiné a uveďte.....
5. **Byli u této situace přítomni i další svědci a jak se chovali?**
 - Ano, pouze přihlíželi
 - Ano, aktivně se účastnili pomoci
 - Ne, byl(a) jsem jediný svědek

6. **Kdo byl v roli oběti? (zaškrtněte jednu či více odpovědí)**
- Muž
 - Žena
 - Dítě
7. **Víte, co znamená termín „efekt přihlížejícího“?**
- Ano, vím, co tento pojem znamená
 - Ne, nikdy jsem o tomto pojmu neslyšela
8. **Myslíte si, že by Vaše ochota pomoci člověku v krizové situaci (autonehoda, zdravotní komplikace, přepadení) klesla v případě, že by takové situaci společně s Vámi přihlíželi i další lidé?**
- Ano
 - Ne
9. **Jakého jste pohlaví?**
- Žena
 - Muž
10. **Jaký je Váš věk?**
- 15 – 30 let
 - 31 – 45 let
 - 46 – 60 let
 - 61 a více
11. **Odkud pocházíte?**
- Město
 - Vesnice
12. **Jaký je Váš rodinný stav?**
- Svobodný(á)
 - Ženatý/vdaná
 - Rozvedený(á)
 - Ovdovělý(á)
13. **Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**
- Základní
 - Střední bez maturity
 - Střední s maturitou
 - Vysokoškolské